

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 2 maj 1924 kl. 4 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion i andra kammaren, nr 19, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i kungörelsen den 19 maj 1916 med vissa bestämmelser rörande elektriska starkströmsledningars anordnande i förhållande till trafikleder och svagströmsledningar m. m.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 19, hemställde herr *Jonsson* i Mörkhult, att riksdagen måtte besluta att i underdånig skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring uti kungl. kungörelsen den 19 maj 1916 angående vissa bestämmelser rörande starkströmsledningars anordnande i förhållande till trafikleder m. m., att elektriska ledningar måtte fritt och utan ersättning få framdragas över mark, som i ett eller annat fall tillhörde kronan och ecklesiastika boställen, då innehavaren eller arrendator vore delägare uti föreningen, som framdroge linjen, ävensom att lindrigare former måtte beredas för ansökning hos vederbörande myndighet om rättighet till framdraging av dylik ledning ävensom att skyndsammare expediering i sådana ärenden komma till stånd.

Motionen.

Andra kammarens femte tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisades, inhämtade i vederbörlig ordning yttranden över motionen från domänstyrelsen och vattenstyrelsen, vilka yttranden bifogas såsom bilagor I och II vid utlåtandet.

Andra kammarens utskott.

I sitt utlåtande nr 6 anförde andra kammarens utskott för egen del följande.

»Den i motionen berörda frågan om svårigheter vid framdragande av elektriska ledningar över kronoegendomar har redan förut varit föremål för riksdagens prövning. Sålunda har nu ifrågavarande motionär uti en vid 1921 års riksdag väckt motion, II: 141, hemställt om lättnader i sådant avseende. Denna motion ansågs, delvis på formella skäl, icke kunna föranleda åtgärd. På grund av en vid 1922 års riksdag väckt motion, II: 178, beslöt riksdagen i skrivelse till Konungen, nr 146, anhålla, att erforderliga åtgärder måtte vidtagas för att bestämmelserna i 8 § av kungörelsen den 19 maj 1916 icke måtte kunna anses utgöra hinder för kronoegendom att till elektrisk distributionsförening intaga samma ställning som annan egendom, för vilken delaktighet däri vunnits.

Efter det ovanberörda riksdagsskrivelse avlåtit, hava lättnader genomförts i fråga om elektrifiering av kronoegendomar, som stå under domänstyrelsens förvaltning. Styrelsen har sålunda kunnat medgiva, att från kronoegendom, vars innehavare för egendomen ingått som medlem i elektrisk distributionsförening, finge med nyttjanderätt upplåtas mark för framdragande av föreningens ledningar över egendomens i arrendet ingående område på samma villkor, som övriga ledamöter i föreningen godkänt. Av vattenfallsstyrelsens yttrande och enligt vad utskottet i övrigt inhämtat framgår, att motsvarande lättnader icke genomförts i fråga om ecklesiastika boställen. De skäl, som vid behandlingen av ovanberörda riksdagsmotioner anförts för lättnader i avseende å elektrifiering av kronoegendomar, kunna anföras jämväl för motsvarande förfarings sätt i fråga om de ecklesiastika boställena, och utskottet har därför ansett sig böra föreslå åtgärder i sådant syfte.

Vad angår motionärens yrkande om lindrigare former för tillstånd till framdragande av elektriska ledningar, har utskottet, utan att vilja framställa något yrkande, ansett sig kunna ifrågasätta, huruvida icke någon myndighet, t. ex. Kungl. Maj:ts befallningshavande i vederbörande län, skulle kunna tillerkännas befogenhet att för särskilda fall lämna provisoriskt tillstånd till framdragande av elektrisk ledning i avvaktan på ansökans slutliga prövning.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa, att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga åtgärder i syfte, att de lättnader, som genomförts i fråga om elektrifiering av under domänstyrelsens förvaltning stående egendomar, måtte utsträckas även till andra kronoegendomar, särskilt ecklesiastika boställen.»

*Andra
kammarens
beslut.*

Utskottets hemställan blev av andra kammaren bifallen, varefter beslutet delgavs första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Utskottet.

I anledning härav får utskottet anföras:

Utskottet instämmer i vad andra kammarens utskott anført och får därför hemställa,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 2 maj 1924.

På utskottets vägnar:

N. J. F. ALMKVIST.

Närvarande vid ärendets slutbehandling i utskottet: herrar *Almkvist, Rooth, Julin, Bondeson, Andersson P. i Arbrå, Nilsson, N. A. i Östrabo.*

Bilaga I.

Till Riksdagens andra kammarens femte tillfälliga utskott.

Genom nådig remiss den 22 februari 1924 har domänstyrelsen anbefallts att i anledning av framställning från Eder skyndsamt avgiva utlåtande över till Eder remitterade motion nr 19 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i kungörelsen den 19 maj 1916 med vissa bestämmelser rörande elektriska starkströmsledningars anordnande i förhållande till trafikleder och svagströmsledningar m. m. samt att senast den 15 mars 1924 till Eder överlämna det begärda utlåtandet; och får till åtlydnad härav domänstyrelsen anföra följande.

Motionären föreslår sådan ändring i förenämnda kungörelse, att elektriska ledningar må få fritt och utan ersättning framdragas över mark, som i ett eller annat fall tillhör kronan och ecklesiastika boställen, då innehavaren eller arrendator är delägare i föreningen, som framdrager linjen, ävensom att lindrigare former beredas för ansökning hos vederbörande myndighet om rättighet till framdragning av dylik ledning och att skyndsammare expediering i denna sak må komma till stånd.

Beträffande tillvägagångssättet vid ersättningsens bestämmande får styrelsen, som torde hava att yttra sig allenast vad vidkommer under styrelsens förvaltning stående utarrenderade kronoegendomar (styrelsen har nämligen icke att taga befattning med fastställande av ersättning beträffande ecklesiastika och civila boställen), hänvisa till sitt den 28 februari 1922 avgivna underdåniga utlåtande över en till riksdagens andra kammarens tredje tillfälliga utskott remitterad motion angående tillämpningen av gällande författningar om elektriska ledningars framdragande inom kronoegendomar. Av utlåtandet ifråga, som här bilägges i avskrift, framgår bland annat, att styrelsen å kronans vägnar ansett sig kunna avstå från ersättning beträffande de delar av en framdragen ledning, vilka avsett allenast kronoegendomens egen elektrifiering, så att ledningens innehavare befriats från ersättning beträffande stolpar, som härför erfordrats och så länge de användas endast för nämnda behov. Beträffande stolpar, som uppbära ledning för distribution av elektrisk kraft jämväl för annan, kronan icke tillhörig egendom, har däremot ersättning fastställts och utkrävt av ledningens innehavare. Sedan riksdagen i skrivelse den 19 maj 1922 (nr 146) anhållit, att erforderliga åtgärder måtte vidtagas för att bestämmelserna i 8 § av kungörelsen den 19 maj 1916 icke måtte kunna anses utgöra hinder för kronoegendom att till elektrisk distributionsförening intaga samma ställning som annan egendom, för vilken delaktighet däri vunnits, har emellertid Kungl. Maj:t genom jordbruksdepartementets ämbetsskrivelse den 2 juni 1922 — under hänvisning till av Kungl. Maj:t samma dag i anledning av ansökning från Västmanlands läns elektriska förening u. p. a. meddelat beslut, varigenom Kungl. Maj:t funnit bestämmelserna i 8 § 1 mom. av samma kungörelse icke föranleda därtill, att domänstyrelsen skulle vara förhindrad att medgiva, att från kronoegendomen, vars innehavare för egendomen ingått som medlem i elektrisk distributionsförening, finge med nyttjanderätt upplåtas mark för framdragande av föreningens ledningar över egendomens i arrendet ingående område på samma villkor, som övriga ledamöter i föreningen godkänt — funnit för vinnande av det med riksdagens förberörda skrivelse avsedda syfte vidare Kungl. Maj:ts åtgärd icke vara erforderlig. På grund härav har styrelsen, där arrendator ingått som medlem i distributionsförening eller förbundet

sig upplåta mark avgiftsfritt, numera befriat ledningens innehavare från ersättning för ledningens framdragande över i arrende ingående inägojord ävensom över i arrende ingående utmark i sådana fall att skadan och in-trånget å skogsmarken varit av mindre omfattning. Däremot har styrelsen utkrävt ersättning beträffande all av ledning berörd skogs- och hagmark, som undantagits från arrendet, varjämte ersättning påkallats för av ledning i anspråk tagen sådan i arrendet ingående mark, om densamma med därå växande skog av ledningen tillfogats verkligt men. Har arrendatorn för kronoegendom icke ingått i föreningen, har styrelsen i överensstämmelse med den uppfattning, som kommit till uttryck i Kungl. Maj:ts beslut den 2 juni 1922 ansett sig böra kräva full ersättning beträffande såväl inägor som utmark. Då nuvarande bestämmelser, såsom ovan framhållits, lämna möjlighet för styrelsen att lämna medgivanden av här förevarande art. torde någon ändring i kungörelsen den 19 maj 1916 i varje fall icke vara erforderlig.

Ehuru kronoegendomarnas elektrifiering otvivelaktigt är av intresse för kronan och bör av kronan uppmuntras, torde dock understödjandet härav från kronans sida ej böra sträcka sig längre än som av styrelsen för närvarande tillämpas och i all synnerhet ej till att omfatta befrielse från ersättning beträffande vid utarrendering undantagen utmark, som ofta kan vara av anseelig omfattning och där ledning kan förorsaka stora skador framförallt genom stormfällning i gatans kanter.

Ifråga om motionens senare del rörande lindrigare former för ansökning och skyndsammare expediering får styrelsen meddela att, efter underhandling med styrelsen, styrelsens yttrande över ansökning om lednings framdragande under en följd av år icke inhämtats. Efter remiss från Chefen för handelsdepartementet har emellertid styrelsen, med anledning av utav kammarkollegium ifrågasatt infor drande av vederbörande förvaltningsmyndighets yttrande över ansökning, varom här är fråga, i utlåtande den 28 januari 1924 uttalat sig för det av kammarkollegium framställda önskemålet. Härigenom skulle styrelsen få tillfälle att yttra sig över föreslagen sträckning av ledning, som icke bör få så framdragas, att kronoegendom onödigt exploateras. I detta sammanhang vill styrelsen erinra, att Styrelsen efter ansökning plägat medgiva tillstånd till utstakning av elektrisk ledning i av-vaktan på koncessions beviljande.

I ärendets avgörande hava deltagit byråcheferna Roos och Söderlind samt t. f. byråchefen Maass såsom föredragande. Stockholm den 13 mars 1924.

KARL FREDENBERG.

Selim Lindner.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 17 februari 1922 anbefalld att i anledning av framställning från riksdagens andra kammares tredje tillfälliga utskott avgiva utlåtande över en till samma utskott remitterad motion angående tillämpningen av gällande författningar om elektriska ledningars framdragande inom kronoegendomar får domänstyrelsen i underdånighet anföra följande. I de nädiga resolutioner, som hittills utfärdats angående tillstånd att framdraga och nyttja elektriska ledningar å de under styrelsens förvaltning stående kronoegendomar har i allmänhet koncessionstiden bestämts till fyrtio år samt föreskrivits det villkoret, att den elektriska anläggningen skulle ut-

föras och nyttjas med iakttagande bland annat av föreskrifterna i kungl. kungörelsen den 19 maj 1916 med vissa bestämmelser rörande elektriska starkströmsledningars anordnande i förhållande till trafikleder och svagströmsledningar m. m. Enligt samma kungörelses § 8 skall vad av kronoegendoms mark för ändamålet erfordras för den tid tillstånd meddelats att hava ledningarna framdragna inom kronoegendoms område upplätas mot ersättning på sätt i nämnda paragraf. mom. 1, närmare angives, och skall ersättningen, därest ledningens innehavare så önskar, på anmälan av honom fastställas av styrelsen men i annat fall eller, om ledningens innehavare icke åtnöjes med den av styrelsen fastställda ersättningen, efter hans val och på hans bekostnad bestämmas av tre gode män eller på annat i kungörelsen omförmält sätt. Författningen hänvisar för övrigt till de grunder för ersättningens bestämmande, vilka stadgas i expropriationslagen och lagen den 27 juni 1902 om elektriska anläggningar, och skall jämlikt 1 §, 4 mom. i sistnämnda lag, där jord eller lägenhet avses att användas för annans räkning än kronans, förhöjning i ersättningen äga rum med hälften av det belopp, som jämlikt de i expropriationslagen stadgade grunder skall utgå. I ovannämnda kungörelses 8 §, 4 mom. är vidare föreskrivet, att, därest befintlig skog finnes för ledningens skull böra borttagas, ledningens innehavare äger att, sedan skogen på hans anmälan blivit av vederbörande revirförvaltare utstämplad, fälla densamma och att det åligger ledningens innehavare att ersätta ej mindre kostnad för utstämplingsförrättning än även efter värdering på sätt i mom. 1 av sagda § är stadgat skada och förlust, som kan uppstå genom nedhugning av skog eller enstaka träd.

Sedan Kungl. Maj:ts resolution kommit domänstyrelsen till handa, överlämnas avskrifter därav till länsstyrelsen, som har att tillse att, sedan på föranstaltande av ledningens innehavare ersättning för i anspråk tagen mark av kronoegendomen blivit på föreskrivet sätt bestämd, ersättningsbeloppet kommer domänfonden till godo. I de flesta fall begär ledningens innehavare, som i regel är en distributionsförening, ersättningens fastställande av styrelsen. I så fall anmodas domänintendenten och, där skog beröres, jägmästaren att uppgöra förslag till ersättning, med ledning varav styrelsen fastställer beloppet. Vederbörlig myndighet anmodas därefter tillse, att det fastställda ersättningsbeloppet kommer domänfonden till godo. Är föreningen ej nöjd med styrelsens beslut, äger den att förfara på sätt ovan sägs.

Da framställning gjorts av ledningens innehavare, att styrelsen måtte bestämma eventuell ersättning, har styrelsen på grundval av i förenämnd ordning uppgjort förslag fastställt sådan ersättning med ledning av förberörda författningars bestämmelser och av vattenfallsstyrelsen uppgjorda normer, därvid, om ledningen framdragits för annans räkning än kronans, förhöjning skett med 50 procent i enlighet med 1902 års lag. Sedan Eders Kungl. Maj:t i anledning av därom gjorda ansökningar i särskilda fall första gången genom nådigt brev den 22 februari 1918 i fråga om kronoegendomarna Östanbro nr 3 och 4 i Västmanlands län, i vilket fall ersättningen bestämts av gode män, och sedermera genom nådigt brev den 20 januari 1920 angående kronoegendomarna Glemminge och Lillö kungsgård i Kristianstads län medgivit, att då över ifrågavarande kronoegendomar dragna ledningar tillkommit uteslutande för kronoegendoms behov, ledningarna finne avgiftsfritt vara framdragna över egendomarna, har styrelsen numera, då förslag förelegat om ersättning i förevarande avseende, ansett sig kunna, utan att underställa frågan Eders Kungl. Maj:ts prövning, å kronans vägnar avstå från ersättning beträffande de delar av ledningen, som avsett allenast kronoegendomens egen elektrifiering, så att, i enlighet med vad i sist återopade nådiga brev bestämts, ledningens innehavare befriats från ersättning beträffande stolpar,

som härför erfordrats, och så länge de användas endast för nämnda behov. Beträffande de stolpar, som uppbära ledningar för distribuering av elektrisk kraft jämväl för annan, kronan icke tillhörig egendom har däremot ersättning fastställts och utkrävs av ledningens innehavare.

Såsom av det anförda framgår förfares i anledning av elektrisk lednings framdragande över kronoegendom i enlighet med de för varje fall av Eders Kungl. Maj:t bestämda villkor och icke med någon självtagen rätt från domänstyrelsens sida.

Det synes styrelsen, att de av vattenfallsstyrelsen i kontrakten med respektive distributionsföreningar gjorda förbehåll om kostnadsfri upplåtelse av mark för ledningarna icke böra kunna rubba de villkor, under vilka föreningen erhållit rättighet att framdraga elektrisk ledning över kronoegendom av det slag, varom fråga är, och att för övrigt det villkor för medlemskap i distributionsförening, som innefattas i fordran på fri mark för alla de ledningar föreningen kan finna sig böra framdraga över egendomen, vare sig de avse egendomen enbart eller andra egendomar, kan medföra avsevärd orättvisa, i ty att, på grund av vissa förhållanden såsom läge, utsträckning m. m., en egendom kan komma att starkt betungas under det att en annan lätt eller ej alls beröres av ledning, som avser annan egendoms elektrifiering. Mera lämpade efter de olika egendomarna synas uppoffringarna för ändamålet bliva, om all erforderlig markupplåtelse, som ej avser enbart kronoegendomens elektrifiering, såsom nu sker gottgöres.

Med anledning av uttalandet i motionen att det i sista hand bleve krono- arrendatorn, som finge betala ersättningen till kronan och att en dylik skärpning i arrendevillkoren dock ej brukade ingå i de villkor för krono- egendomens elektrifiering, som uppställdes, när arrendatorn erhöle tillstånd att för egendomen ingå i distributionsföreningen, vill styrelsen meddela, att dylikt tillstånd i regel ej begäres, men att då sådant förekommit styrelsen endast plägar förklara, att hinder från dess sida ej mötte mot elektrifieringen under förutsättning att ledningens framdragande skedde efter anvisning av domänintendenten, där inägor berördes, och av jägmästaren, där ledningen framdroges över skogsmark. Nyss berörda villkor har plägar föreskrivas för förekommande av att egendomen exploaterades i allt för hög grad.

Slutligen anser sig styrelsen ej böra underlåta att i detta sammanhang omförmåla att i ett flertal fall stora skador uppkommit genom elektriska ledningars framdragande över skogsmark särskilt därigenom att de breda gator, som upphuggits i skogen, givit vindarna fritt spelrum och på så sätt orsakat betydande vindfällen.

I detta ärendes handläggning hava deltagit byråcheferna Roos, föredragande, samt Söderlind och Maass.

Remissakten återställs härjämte. Stockholm den 28 februari 1922.

Underdånigst:

KARL FREDENBERG.

C. J. M. Hasselgren.

Angående tillämpningen av gällande författningar om elektriska ledningars framdragande inom kronoegendomar.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

Gunnar Johanson.

Bilaga II.

Till Riksdagens andra kammarens femte tillfälliga utskott.

Genom kungl. kommunikationsdepartementets ämbetskrivelse den 21 mars 1924 har vattenfallsstyrelsen anbefallts att till Eder avgiva utlåtande över inom andra kammaren väckt motion nr 19 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i kungörelsen den 19 maj 1916 med vissa bestämmelser rörande elektriska starkströmsledningars anordnande i förhållande till trafikleder och svagströmsledningar m. m.

I anledning härav får vattenfallsstyrelsen anföra följande.

För att i möjligaste mån nedbringa föreningarnas kontanta utlägg för ortsnäten har vattenfallsstyrelsen tidigare brukat föreslå, att medlem av distributionsförening skulle förpliktas att avgiftsfritt upplåta mark för framdragande av föreningens kraftledningar. Därvid förutsattes, att föreningsmedlemmarna i proportion till den odlade arealen skulle bliva i det närmaste lika betungade av ledningsstolparnas placering.

Motionären gör nu gällande, att med hänsyn till dylika ledningars samhällsnytta ersättning icke heller bör utgå till staten för de ledningar, som övergå kronomark. Den mark, som härvid skulle komma i fråga, vore framför allt domänstyrelsen underställd mark och de ecklesiastika boställena.

Domänstyrelsen har sedan ett par år tillbaka tillmötesgått föreningarnas önskan om fri markupplåtelse genom att i vissa fall avstå från utkrävande av ersättning i förevarande avseende enligt bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 19 maj 1916. Kungl. Maj:t har nämligen på grund av framställning från enskild distributionsförening den 2 juni 1922 förklarat, att bestämmelserna i förenämnda kungörelse icke föranleda därtill, att domänstyrelsen skulle vara förhindrad att medgiva, att från kronoegendom, vars innehavare för egendomen ingått som medlem i elektrisk distributionsförening, må med nyttjanderätt upplåtas mark för framdragande av föreningens ledningar över egendomens i arrendet ingående område på samma villkor, som övriga ledamöter i föreningen godkänt.

I fråga om de ecklesiastika boställena fordras däremot alltid ersättning för det genom ledningarna förorsakade intrånget och då jämväl med 50 % förhöjning under åberopande av 1902 års lag om elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring.

Det synes vattenfallsstyrelsen, att i fråga om den ecklesiastika jorden borde föreligga samma intresse för befrämjande av jordbrukets elektrifiering som i fråga om enskild jord och sådan under domänstyrelsens förvaltning. Genom det anmärkta förfarandet hämmas emellertid utvecklingen av elektrifieringen av ecklesiastika egendomar, vilket givetvis länder distributionsföreningarna till men.

Den erfarenhet, som numera vunnits, giver dock vid handen, att i vissa fall dylik avgiftsfri upplåtelse ställer en del egendomar avsevärt ogynnsammare beträffande stolplaceringen än andra, och vattenfallsstyrelsen har därför på senare tid förordat, att i de till styrelsen anslutna föreningar, där detta förhållande inträffar, ersättning utbetalas till samtliga medlemmar, för att en rättvisare fördelning måtte åstadkommas beträffande de olägenheter, som medfölja ledningarnas framdragande.

Emellertid är det uppenbart, att alla distributionsföreningar, vilka uppställa som villkor för anslutning, att avgiftsfri upplåtelse av mark för framdragande av ledning lämnas, hava ett starkt intresse av att den ecklesiastika jorden även i detta hänseende jämställs med domänstyrelsens marker. Vatten-

fallsstyrelsen är dock icke i tillfälle att uttala sig om, huruvida möjligen de eklestiastika löneförfattningarna lägga hinder i vägen för en dylik ren benefik upplåtelse. Huruvida de önskemål, som sålunda här uttalas, lämpligen skola vinnas genom en ändring i den åberopade kungörelsen den 19 maj 1916 eller genom ändring av annan författning, är förty en öppen fråga.

Vidare yrkar motionären på beredande av lindrigare former för vinnandet av tillstånd för ledningarnas framdragande. I anledning härav tillåter sig styrelsen framhålla, att, då ansökning om tillstånd att framdraga kraftledning ingivits, denna av vederbörande myndighet bringas till allmänhetens kännedom genom kungörande i respektive kyrkor och införande i tidningar. Detta förfaringssätt, som ju givetvis medför tidsutdräkt, avser att bringa till jordägarens kännedom den planerade ledningens sträckning och bereda honom möjlighet att mot densamma göra nödiga erinringar. Skulle nu en ytterligare förenkling av sagda tillvägagående komma till stånd, t. ex. genom slopandet av kungörelseförfarandet, synes det styrelsen, att markägares berättigade intresse därav skulle kunna lida.

Stockholm den 28 mars 1924.

F. VILH. HANSEN.

FR. MALM.

John Hjern.